

A tervezett gyermekek számának alakulása a 2010-es években

Betekintő: A tanulmány legfontosabb megállapításai

A KSH NKI 2016-os kutatása alapján az ideálisnak tartott gyermekszám 2,2 mind a nők, mind a férfiak körében, viszont a tervezett gyermekszám ennél alacsonyabb: 2.

A Hungarostudy 2013 eredményei alapján a fiatalok gyermekvállalás esetén nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az állami juttatásoknak, mint korábban.

Az Ifjúságkutatás (2016) alapján a fiatalok átlagosan 1,72 gyermek vállalását tervezték 2016-ban, s ez a szám az életkor előrehaladtával csökken. Míg a serdülők 1,75, a húszas éveik elején járók pedig 1,77 gyermeket terveztek átlagosan, addig a 25–29 évesek már csak 1,65-öt.

A KINCS Baba-Mama kutatása alapján a tervezett gyerekszám 2,34. A házasságban élők több gyermeket szeretnének, mint az élettársi kapcsolatban élők.

A külhoni magyar családok körében végzett kutatás (KINCS-NPKI) szerint a tervezett gyerekszám 2,12, de az ideálisnak tartott gyerekszám ennél magasabb: 2,4.

A gyermekvállalási korban lévő 18-45 éves magyarok negyötöde szeretne legalább két gyermeket élete során.

Elemzésünk célja annak bemutatása, hogy a 2010-es években a különféle kutatások alapján hogyan változtak illetve változtak-e a magyarok gyermekvállalással kapcsolatos tervei.

A Kopp Mária nevéhez fűződő 2006-os, a magyarok lelkiállapotát vizsgáló Hungarostudy kutatás alapján a magyarok általában több, mint két gyermeket terveztek, a 35 évesnél fiatalabb nők 2,08, a férfiak 2,07 gyermeket. A KSH Népeségtervezési Kutatóintézete nemzetközi felméréseiben a 25-39 éves nők 2,4 gyermeket terveztek 2007-ben. A korábbi kutatások alapján tehát a kívánt és tervezett gyermekek száma a kívánatos 2,1-es mutató fölött vagy körülötte mozog.

A kívánt és tervezett gyermekek száma, valamint az ideálisnak tartott gyermekszám ugyan nem egyezik teljesen a teljes termékenységi arányszámmal, de mégis jó alapot biztosít arra, hogy a gyermekvállalási tervek és tények közötti eltérést vizsgálhassuk.

A teljes termékenységi arányszám azt mutatja meg, hogy ha az adott évet jellemző korszpecifikus termékenységi magatartások állandósulnának, akkor egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet. Nagyon leegyszerűsítve: 2018-ban Magyarországon 100 párnak átlagosan 149 gyermeke született, miközben 2010-ben csak 125.

A kívánt gyermekszám a még tervezett gyermekek számára vonatkozik, míg a tervezett gyermekszám a már életben lévő és a még kívánt gyermekek együttes számát jelenti.

Az ideálisnak tartott gyermekszám azt mutatja, miként vélekednek az emberek arról, hogy egy család belső életére nézve általában mekkora a „helyesnek”, „jóknak” tartott gyermekszám.

2010 óta több kutatás is zajlott, amelyek erre vonatkozó kérdéseket tettek fel. A felmérések különféle időpontokban és különféle nagyságú és összetételű mintákban zajlottak. Összefoglalónk ezen felmérések eredményeit mutatja be.

Tervezett gyermekek számára vonatkozó kutatások az elmúlt években

Elemzésünkben összesen hat, a kívánt és tervezett gyermekek számára vonatkozó 2010 óta megvalósult kutatás eredményeit mutatjuk be.

Cím	Készítő	Felmérés éve	Megkérdezettek köre	Megkérdezettek száma (fő)	Tervezett gyerekszám
Életünk fordulópontjai-gyerekszám	KSH-NKI	2016	22 évesnél idősebbek, országos minta	9300	2,0 (nő) 1,9 (ffi)
Hungaro-study	SE MTI	2013	18-35 éves fiatalok, országos minta	500	2,04 (már van gyereke) 1,85 (még nincs gyereke)
Ifjúság-kutatás	ÚNK	2016	15-29 évesek, országos és határon túli minta	8000	1,72
Baba – mama kutatás	KINCS	2018	Inkább magasan képzett, közép-magyar-országi, 25-40 éves kisgyermekesek és várandósok	2800	2,34
Külhoni magyar családok szociológiai kutatása	KINCS-NPKI	2018	18 év feletti határon túliak	2500	2,12
Gyermek-vállalási korban lévő magyarok	KINCS	2019	18-45 éves magyarok, országos	1000	2,34
kutatás			reprezentatív minta		

Tervezett gyermekek számára vonatkozó 2010-es években végzett kutatásokat összefoglaló táblázat

Életünk fordulópontjai (KSH-NKI)

A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Demográfiai Portré című háromévente ismétlődő 2018-as kiadványa szerint a termékenység szubjektív mérőszámai magasfokú stabilitást mutatnak. Mind az ideális gyermekszám, mind pedig a tervezett gyermekszám döntően stabil maradt a 2001 és 2016 közötti másfél évtizedes időszakban. Az ideális gyermekszám értéke 2016-ban 2,2 mind a nők, mind a férfiak körében, a tervezett gyermekszám értéke átlagosan 2,0 a nők és 1,9 a férfiak körében.

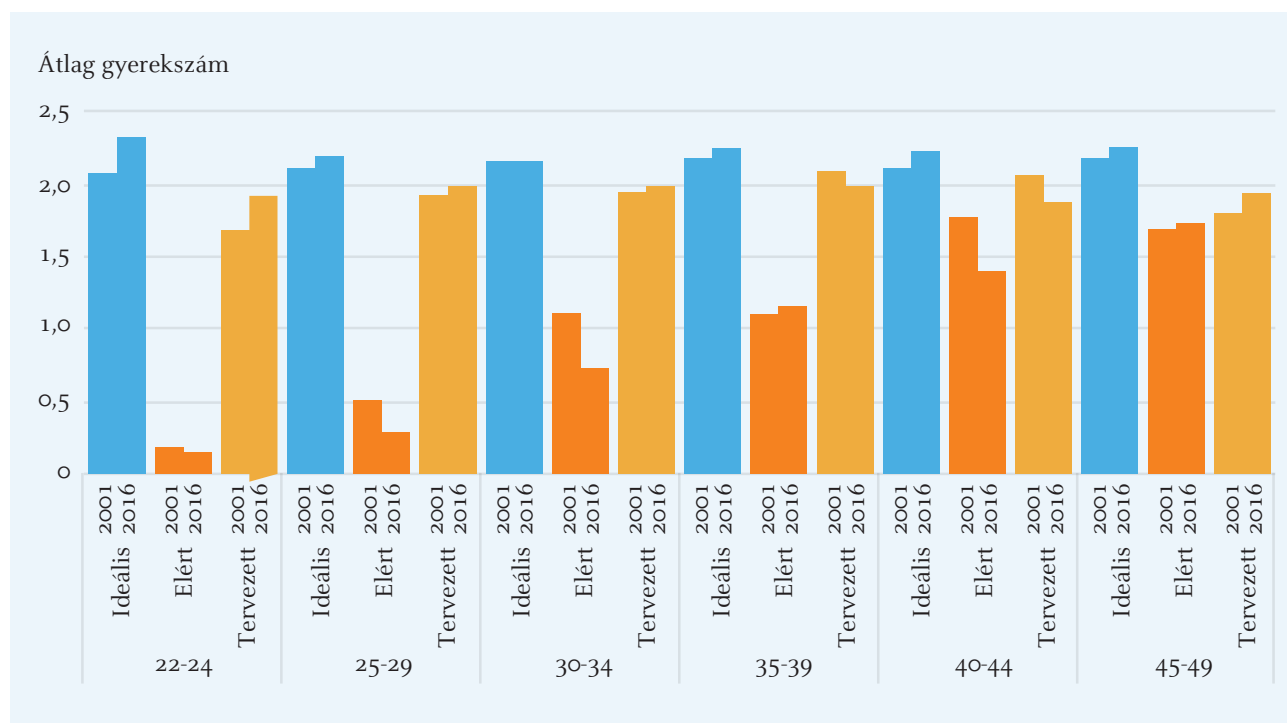
Az ideálisnak tartott gyermekszám mutatója a vizsgált másfél évtizedben ugyan némileg növekedett, de realisan inkább a stabilitás állapítható meg. Az értéke mind a termékeny korban lévő nők, mind pedig a férfiak körében 2,1-ről 2,2-re változott. Az enyhe növekedés minden korcsoportban jelen van, de talán a legfiatalabbak körében látszik leginkább. Ez a szubjektív termékenységi mutató tehát még az egyszerű reprodukciós szint fölött van.

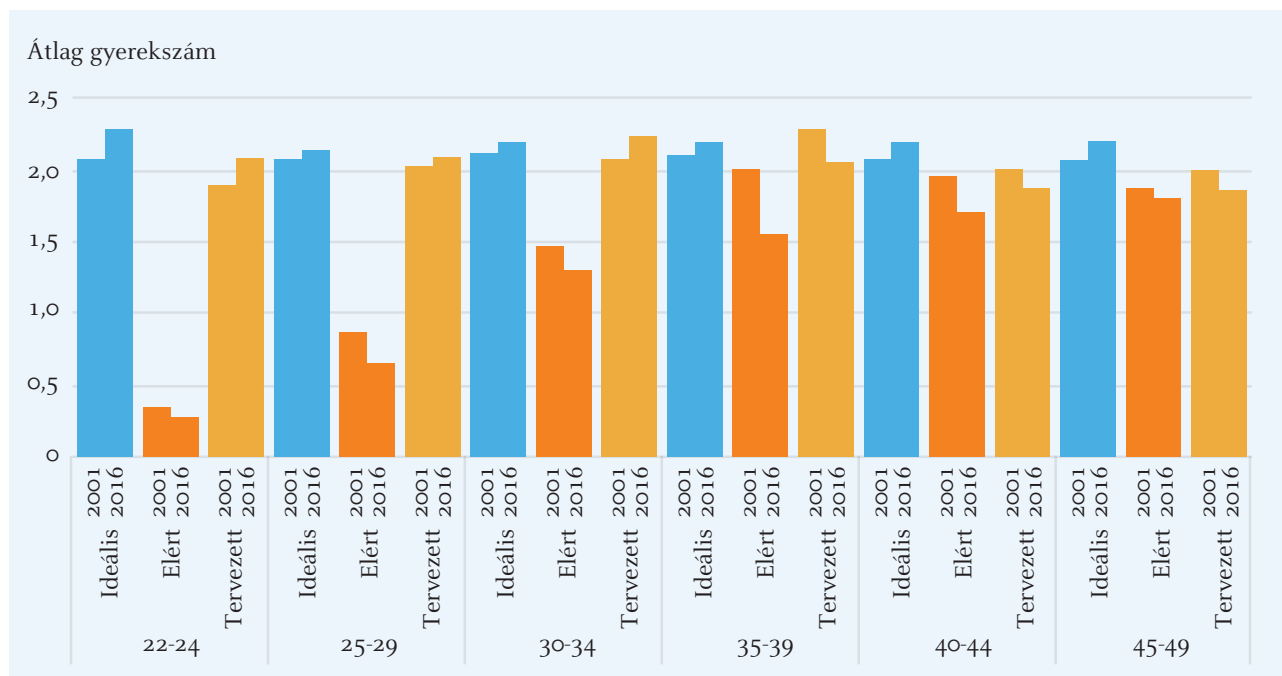
Az összes, saját családba tervezett gyermek

számának szubjektív mutatója valamivel már alacsonyabb – 2016-ban 2,0 a nők és 1,9 a férfiak körében. Noha összességében ez is a stabilitásra utal, a tüzetesebb, korcsoportok szerinti vizsgálat törést mutat a 35–39 éveseknél. Az ennél fiatalabbak körében nőtt, a náluk idősebbek körében viszont csökkent a tervezett gyermekszám. Ez a mutató minden korcsoportban és mindkét nem esetében egyértelműen alacsonyabb az ideális gyermekszámnál, a tényleges gyermekszám pedig még alacsonyabb.

A Demográfiai Portréban megjelent lenti ábrák alapján 2001 és 2016 között mind a nők, mind a férfiak esetében nőtt az ideálisnak tartott gyermekszám minden korcsoportban. Ezzel szemben a tervezett gyermekek száma ugyan 35 éves kor alatt magasabb volt 2016-ban, viszont 35 éves kor felett csökkenés látható, amiből azt a következtetést vonjuk le, hogy a tervektől való elmaradás következtében, az életpályán előre haladva, bizonyos kort elérve a tervek „visszavételére”, csökkentésére kerül sor.

Az ideálisnak tartott, az elért és a saját családba tervezett gyermekszám alakulása Magyarországon korcsoportok szerint, nők, 2011-ben és 2016-ban

Hungarostudy (SE MTI)

Az utolsó Hungarostudy kutatást 2013-ban felügyelte a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézete. Az összesen 2000 fő lekérdezésével készült vizsgálatnak egy része, a családdal, gyermekvállalással kapcsolatos kérdések egy almintán, a legfeljebb 35 évesek közt lettek felvéve, így az ebbe a kérdéskörbe tartozó válaszok a társadalomnak a fiatal korosztályát reprezentálják, a még szülőképes korú, de 36 éves vagy idősebb lakosság véleménye, várakozásai nem szerepelnek a kutatás ezen részében.

A Hungarostudy korábbi felmérése során 2006-ban a 35 évesnél fiatalabbak körében 2,07 (férfiak) – 2,08 (nők) volt a tervezett gyermekek átlagos száma. Ehhez képest kicsit csökkent a 2012-ben megkérdezettek esetében a tervezett gyermekszám.

A 2013-as mintában szereplő gyermekes fiatalok közt az átlagos gyermekszám 1,77, a körükben tervezett gyermekek száma a már meglévő gyermekek beszámításával együtt 2,04. A gyermekvállalás előtt állók körében ez az érték 1,85.

Utóbbiak közt sem az iskolai végzettség, sem a jövedelem nem differenciáló tényező. A gyermekesek esetében azonban már megfigyelhető a Magyarországon ismert jelenség, hogy az

alacsonyabb iskolai végzettségűek közt több, a magasabb végzettségűek közt kevesebb gyermek születik.

A kutatás eredményei alapján kijelenthető, hogy a magyar fiatalok továbbra is inkább a hagyományos elveket vallják, a mintába került fiatalok szerint legnagyobb arányban, 98,1%-ban az tekinthető családnak, amikor „két ember házasságban él és gyermeket nevel”, valamint 91,9%-ban amikor „két különböző nemű ember él együtt élettársként és gyermeket nevel”. A nemi szerepek kapcsán is hagyományos a felfogás, a megkérdezett fiatalok több, mint 90%-nál az, hogy a férfi maradjon otthon a gyermekkel, nem merül fel. Ezzel egyidőben azonban növekszik azoknak a száma, akik megkérdőjelezzik a házasság szükségességét. A válaszadók 68,1%-a szerint nem fontos a házasságkötés a gyermekvállalás előtt. Ez a ketősség több eredményben is megfigyelhető, a gyermekcentrikusság mellett sokan inkább élettársi kapcsolatban élnek.

A megkérdezett 18-35 éves fiatalok 30%-ának már volt gyermeke a kérdezés időpontjában, a gyermektelenek 29-30 éves koruk körül szeretnék vállalni első gyermeküket. Eközben

a szakirodalomban széles körben bemutatott halasztása a gyermekvállalásnak tetten érhető abban, hogy a 30-35 évesek is átlagosan csak három év múlva szeretnék gyermeket. Fontos, hogy anyagi körülményektől függetlenül alacsony azoknak az aránya, akik a gyermekvállalást elutasítják – ez arra utal, hogy az első gyermek vállalása még mindig nem pénzkérdés

elsősorban. A minta gyermekvállalással kapcsolatos egyes adatai eltérnek az országos átlagtól, ami betudható annak, hogy a felső határ 35 év, így az ennél idősebbek adatai kimaradtak az elemzésből. A gyermekek átlagos életkora első gyermekük születésekor 24 év. A 25 éves kor előtt szülővé váltak aránya a gyermekek fele, ami az országos 25%-ot jelentősen meghaladja.

Megszületett/tervezett gyermekek száma (2013)

	Megszületett gyermekek száma		Megszületett és még tervezett gyerekszám összesen	Tervezett gyerekszám azok közt, akiknek még nincs gyermekük	
	N	átlag	átlag	N	átlag
főátlag	186	1,77	2,04	315	1,85
18-23 éves	9	1,23	1,46	128	1,96
24-29 éves	54	1,59	1,98	118	1,79
30-35 éves	123	1,89	2,1	70	1,76
max. 8 osztályt végzett	44	2,48	2,64	70	1,89
szakiskolát végzett	53	1,77	2,07	67	1,83
érettségizett	54	1,44	1,71	132	1,87
diplomás	33	1,39	1,72	47	1,8
eladósodott	37	2,24	2,34	29	1,88
éppen kijön jövedelméből	84	1,87	2,18	129	1,83
kényelmesen megél	43	1,37	1,59	99	1,85
megtakarítani is tud	18	1,41	1,94	42	1,89

Habár az első gyermek vállalását az eredmények szerint nem az anyagiak befolyásolják, a továbbiak esetében ez megváltozik. Az első a biztos megélhetés, a munkavégzéssel kapcsolatos kérdések, a kisgyermekek elhelyezése csak ezután következik. Ez arra utal, hogy a további gyermekvállalás kulcsa a kiszámíthatóság, a tervezhetőség, a jövőkép és a munkaerő-piaci lehetőségek. Az anyagi biztonság, a biztos munkahely, valamint a megfelelő lakás biztosítása a még gyermekvállalás előtt állók döntő többségének is a céljai közt szerepel.

Fontoseredmény, hogy a fiatalok számára az előző Hungarostudy vizsgálatokhoz képest a társas

támogatás szerepe leértékelődött a gyermekvállalással kapcsolatban, annak ellenére, hogy a személyes kapcsolataikat továbbra is fontosnak tartják. A gyermekvállalás esetén azonban nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az állami juttatásoknak, ami jelentős változás a 2002-es Hungarostudy vizsgálat eredményeihez képest. Akkor még a gyermekvállalás és a kívánt gyermekszám is azzal volt a legszorosabb kapcsolatban, mennyire számíthatnak partnerükre, házastársukra illetve élettársukra. Ebben szerepe lehetett a 2008-as gazdasági válságnak, azonban mindenképp egyfajta szemléletváltást mutat.

Állami juttatások és a családi segítségnyújtás szerepe a gyermekvállalásban 2013-ban (Válaszok%-os megoszlása az összes érdemi válaszadó körében, n=602)

	Mekkora szerepe van kívánt gyermekei megszületésében?		
	válaszok%-os megoszlása		
	nagy	kicsi	semennyi
1. három éves korig igényelhető GYES	47	30	23
2. Családi pótlék	49	29	22
3. két éves korig igényelhető GYED	43	32	25
4. Családi adókedvezmény	40	34	26
5. Állami támogatású lakáskölcsön	43	29	28
6. A szülők által nyújtott anyagi támogatás	30	34	36
7. A szülők, család, rokonok, barátok által nyújtott konkrét segítség	32	34	34
8. Az, hogy a nagyszülő is igénybe veheti a GYES-t	17	33	50

Ifjúságkutatás (ÚNK)

A korábbi, 2000-ben készült első nagymintás ifjúságkutatás eredményei szerint a 15–29 éves ifjúsági korosztály 77%-a volt gyermektelen, 13%-ának egy, 10%-ának egynél több gyermeke volt. A következő két hullám már érezhető csökkenést mutatott, míg 2004-ben 80, 2008-ban 84%-uk volt gyermektelen. 2012-ben csak kis mértékben, 1% ponttal nőtt a gyermektelen fiatalok aránya: 85% nyilatkozott úgy az adatfelvétel idején, hogy nincs nevelt vagy vér szerinti gyermeke, míg 9%-uknak egy, 4%-uknak kettő, 2%-uknak pedig három vagy több gyermeke volt. 2016-ban az Új Nemzedék Központ (ÚNK) által megrendelt kutatásban sem változott érdemben ez az arány, 84%-uknak nincs nevelt vagy vér szerinti gyermeke, míg 10%-uknak egy, 4%-uknak kettő, 2%-uknak ennél több gyermeke van, vagyis gyakorlatilag a többgyermekesek aránya semmit sem változott a korosztályban. A demográfiai folyamatok szempontjából elgondolkodtató, hogy a 15–29 éves fiatalok 77%-a úgy nyilatkozott, a következő három évben nem akar (további) gyermeket vállalni (nyolc évvel korábban még csak 19, 2012-ben már 60%-uk volt ezen az állásponton). 2016-ban a gyermektelenek 82%-a zárkózik el határozottan a belátható időn belüli, azaz három év múlva bekövetkező gyermekvállalástól (2012-ben 64% volt ezen a véleményen), de akiknek már van egy gyermekük, azoknak is csak 25%-a szeretne még egy gyermeket a következő három évben.

Az összes megkérdezett 11%-a úgy nyilatkozott, hogy nem szeretne (további) gyermeket vállalni (14%-uknak van már vér szerinti gyermeke). Ez a szándék egyre határozottabbá válik az évek múlásával: míg a 15–19 éveseknek csak 8%-a mondja, hogy nem kíván további gyermeket vállalni, addig a 20–24 éveseknek már 10, a 25–29 éveseknek pedig 14%-a van ezen a véleményen.

A fiatalok átlagosan 1,72 gyermek vállalását tervezték 2016-ban, s ez a szám az életkor előrehaladtával csökken. Míg a serdülők 1,75, a húszas éveik elején járók pedig 1,77 gyermeket terveztek átlagosan, addig a 25–29 évesek már csak 1,65-öt.

A fiatalok körében a házasság nem tűnik stabilizáló erőnek, mert míg a hajadonok körében a tervezett gyermekszám 1,73, addig a házasok körében csak 1,68. Ehhez hasonlóan a stabil párkapcsolatban élők is alacsonyabb gyermekszámmal terveznek, mint az egyedül élők. Területileg elemezve a gyermekvállalási szándékokat a legalacsonyabb tervezett gyermekszámot Budapesten regisztrálták a fiatalok körében, ugyanakkor a szülők iskolai végzettségének emelkedésével nő a fiatalok által tervezett gyermekek száma is.

Az Ifjúság 2004 – 2016 adatfelvételekben a rövidtávon, azaz három éven belül mindenképpen gyermeket tervezők átlagosan két gyermeket terveztek 2016-ban, ennél valamivel kevesebbet az előző években.

Tervezett gyermekek száma az Ifjúságkutatás adatfelvételeinek éveiben

Tervezett gyermekek száma	2004		2008		2012		2016	
	Válaszadók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszadók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszadók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszadók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*
1	1337	1337	1065	1065	1201	1201	984	984
2	3597	7194	3219	6439	3416	6832	2955	5910

Tervezett gyermek száma	2004		2008		2012		2016	
	Válasz- adók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válasz- adók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válasz- adók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válasz- adók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*
3	627	1882	556	1669	625	1876	776	2328
4	75	300	66	263	76	305	77	308
5	14	71	19	97	15	75	15	75
6	8	46	6	37	11	67	-	-
7	1	7	1	7	2	15	5	35
Összesen	5660	10837	4933	9576	5347	10370	4812	9640
Átlagos tervezett gyermekszám	1,915		1,941		1,940		2,0	

A gyermekvállalás elutasításának indokait nézve alapvetően az anyagi okokat és az akaratlagosságot jelölték meg a fiatalok, de fontos tényező a megfelelő lakáskörülmények hiánya is. Átlagosan a (további) gyermeket nem vállaló fiatalok 41%-a említette az elutasítás indokaként az anyagi okokat, 31% a lakáskörülményeket, 21%-ot a gyermekneveléssel járó többlet feladatok riasztanak el és minden ötödik gyermekvállalást elutasító válaszadó a karrierje vagy a munkája miatt nem kíván gyermeket vállalni. A kérdés összetettségét és akaratlagosságát mutatja, hogy minden harmadik elutasító „egyszerűen nem akar” további gyermeket. Ez utóbbi vélemény

különösen a korosztály fiatalabb tagjainál mutatható ki (Z generáció), ahogy a partner hiánya, illetve a karriertényezők említése is esetükben a legmagasabb.

A gyermekvállalással kapcsolatos áldozatról, lemondásokról sokat hallani, a fiatalok úgy vélik, hogy a gyermekvállalás negatívan befolyásolhatja az anyagi helyzetüket, a karrierjüket vagy éppen a tanulási lehetőségeiket, ugyanakkor véleményük szerint jelentős pozitív hatása van a gyermekvállalásnak az egyéni boldogságra, a családi és baráti kapcsolataikra, de még a szexuális életre is.

¹A kérdés az elkövetkező három évre vonatkozott.

²A kérdés az elkövetkező három évre vonatkozott.

³Súlyozás alapján számított értékek.

¹A kérdés az elkövetkező három évre vonatkozott.

Baba-mama kutatás (KINCS)

A felmérés a 2018-ban megrendezett BabaMama Expóhoz kapcsolódóan lett meghirdetve, amelyhez köthetően összesen 2833 személy töltött ki online kérdőívet. A mintában a válaszadók többsége 26-40 év közötti (81,1%), felsőfokú végzettséggel rendelkező (58,7%) nő (82,7%) volt. A férfiak (17,3%) valamivel idősebbek (31-50 év), és szintén inkább felsőfokú végzettségűek. Többségük Budapesten (48,3%) és Pest megyében (25,3%) lakik. Közel kétharmaduk (64,5%) házasságban, 28,5%-uk élettársi kapcsolatban él. A férfiak közül valamivel többen jelölték meg a házasságot, mint az élettársi kapcsolatot, a nőknél ez az arány fordított.

A válaszadók 28,5%-a volt kismama, felének egy gyermeke (49,6%) volt (beleértve a magza-

tot is), közel harmadának két gyermeke (28%). Nagycsaládos volt 12,5%-uk és gyermektelen 9,9%-uk.

Az összes válasz alapján a teljes tervezett gyerekszám, beleértve a már meglévő gyermekeket is 2,34, a férfiak körében ez az érték valamivel magasabb, mint a nőknél. Az egygyermekesek majdnem két gyermeket szeretnének összesen, a kétgyermekesek 2,43-at, a meglévő és a tervezett gyermekek száma közti különbség természetesen a gyerekszámmal csökken. A gyermekteleneknél és a sokgyermekeseknél a kis elemszám miatt az eredményeket óvatosan kell kezelni, de mindenképp látható, hogy a megkérdezett csoportban alapvetően a további gyermekvállalás szerepel a tervek közt.

Tervezett gyermekek száma a már meglévő gyermekek száma szerint (2018)

Gyermekek száma	Válaszadók száma gyerekszám kérdésére (fő)	Arány	Válaszadók száma tervezett gyerekszám kérdésére (fő)	Tervezett gyermek száma átlagosan, a már meglévővel együtt
0	279	9,9%	22	1,59
1	1400	49,6%	1161	1,98
2	789	28,0%	631	2,43
3	268	9,5%	232	3,15
4	58	2,1%	49	4,24
5	19	0,7%	17	5,18
6	3	0,1%	3	6,33
7	6	0,2%	6	7,50
Összesen	2822	100,0%	2121	2,34

A gyerekvállalási hajlandóság, tervezés továbbra is összefügg a családi állapottal. A házastárrsal együtt élők több gyermeket szeretnének, mint az

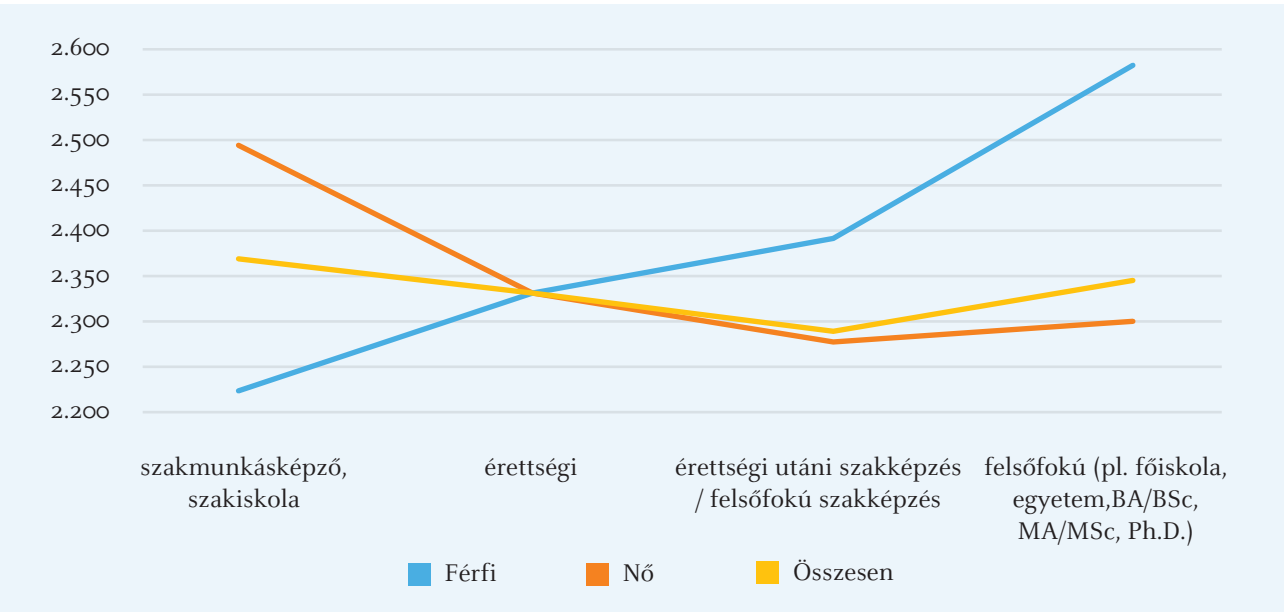
élettársi kapcsolatban élők, a férfiak esetében a két érték 2,49 és 2,41, a nők esetében 2,35 és 2,25. A végzettséggel is kimutatható a kapcsolat, de

nemenként ellenkező irányban. A férfiak a végzettségük növekedésével együtt egyre több gyermeket szeretnének, míg a nők esetében a végzettség és a tervezett gyerekszám fordított-

Tervezett gyermekek száma iskolai végzettség szerint, férfi női bontásban (2018)

	Szaktanulmányos, szakiskola	Érettségi	Érettségi utáni szakképzés/ felsőfokú szakképzés	Felsőfokú
Férfi	2,23	2,32	2,40	2,58
Nő	2,49	2,33	2,27	2,30
Összesen	2,37	2,32	2,29	2,34

Végzettség és tervezett gyermekek számának a kapcsolata, női, férfi bontásban (2018)

Külhoni magyar családok szociológiai kutatása (KINCS –NPKI)

A KINCS és a Nemzetpolitikai Kutatóintézet (NPKI) közös kutatásának gyermekvállalási tervekre vonatkozó kérdéscsoportja részben a jövőben vállalt gyermekek számát kérdezi, részben pedig az ideális gyermekszámot firtatja a határon túl, Erdélyben, Kárpátalján, Felvidéken és Vajdaságban élő magyar családok körében.

A megszületett, a tervezett és az ideálisnak tartott gyermekszámot nemek, életkori csoportok, iskolai végzettségek és országok szempontjából vizsgáltuk.

Nemek szerinti bontásban vizsgálva sem a meglévő, sem a tervezett, sem az ideálisnak tartott

gyermekszám nem mutat szignifikáns különbséget, azaz a férfiak és nők közti különbség alig mutat eltérést az átlagtól. Az átlagos gyermekszám a gyermekkel rendelkezők között az adatbázisban 1,8 gyermek, nincs ebben a tekintetben jelentős különbség az egyes országok között sem.

A külföldi magyar családok körében átlagosan a tervezett gyerekszám 2,12, az ideálisnak tartott gyerekszám ennél magasabb, 2,4.

Mind a megszületett, mind a tervezett, mind pedig az ideálisnak gondolt gyermekszám tekintetében viszont szignifikáns különbségek láthatók életkori csoportok és iskolai végzettség szerint.

Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám korcsoportok szerinti átlaga a külföldi magyar családok körében

Korcsoport	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos gyermek szám	válaszadók száma
18-29 éves	1,36	154	2,21	620	2,33	833
30-39 éves	1,77	542	2,02	231	2,42	780
40-49 éves	1,95	756	1,61	53	2,44	859
Összesen	1,82	1452	2,12	904	2,40	2472

Megfigyelhető, hogy a már megszületett és a tervezett gyermekek összefüggésében az életkor mentén haladva nő a gyermekek átlagos száma, azaz az idősebb korosztályoknak átlagosan több gyermekük van. A tervezett gyermekek számára vonatkozó kérdést (Szeretne Ön gyereket vállalni a jövőben?) csak azoktól kérdezték, akiknek a kérdezés időpontjában még nem volt gyermekük, és látható, hogy még a gyermektelen,

40 év fölötti korosztályban sem idegen a gyermekvállalás gondolata. Az idősebb generáció átlagosan valamivel magasabb gyermekszámot gondol ideálisnak, mint a fiatalabb korosztályok.

Ugyancsak szignifikáns eredményeket kapunk, ha a megszületett, tervezett és ideális gyermekszámot a kérdezettek iskolai végzettségével hasonlítjuk össze.

Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám átlaga iskolai végzettség szerint⁴

Iskolai végzettség	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos gyermek-szám	válaszadók száma
Alapfok vagy kevesebb ^{a)}	2,22	160	2,13	95	2,56	267
Középfok érettségi nélkül ^{b)}	1,75	283	1,92	113	2,26	408
Érettségi és utáni szakképzés ^{c)}	1,76	664	2,12	447	2,34	1182

⁴ a) Általános iskola vagy kevesebb, illetve nem járt iskolába. b) Szakmunkásképző. c) Szakközépiskolai érettségi; elméleti líceumi/gimnáziumi érettségi; posztliceális, középiskola utáni szakképzés (nem főiskola!). d) Főiskola, egyetem, egyetem utáni képzés (PhD).

Iskolai végzettség	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos száma	válaszadók száma	átlagos gyermek-szám	válaszadók száma
Felsőfok d)	1,82	340	2,23	247	2,53	609
Összesen	1,82	1447	2,12	901	2,40	2465

Kimutatható az ún. U alakú görbe a megszületett gyermekek és az iskolai végzettségek kapcsolatában, bár ez más lefutású, mint amilyen a magyarországi népszámlálások alapján megismerhető. A határon túli magyar családok körében is a gyermekszám átlaga a legalacsonyabb végzettségűek esetében a legmagasabb, viszont a diplomások, ellentétben a magyarországi adatokkal, mindjárt ezután következnek, és ez a sorrend megmarad az ideálisnak gondolt gyermekszám tekintetében is, a tervezett gyermekek

átlagos száma tekintetében pedig éppen a felsőfokú végzettségűek esetében a legmagasabb.

Az országok szerinti bontás tekintetében látható, hogy a tervezett gyermekek átlagos száma Szerbiát kivéve, ahol majdnem 2, mindenütt 1,8 körüli.

Az ideális gyermekszám tekintetében 2,4 az átlagosérték, ehhez képest a Felvidéken és a Vajdaságban valamivel alacsonyabban határozták meg ezt a számot.

Az ideális gyermekszám átlaga országok szerint

Ország	Ideális gyermekszám egy családban (fő)	Válaszadók száma (fő)	Szórás	A válaszadók aránya a kérdezettek %-ában
Románia/Erdély	2,45	1254	0,834	50,7%
Szlovákia/Felvidék	2,25	471	0,633	19,0%
Szerbia/Vajdaság	2,38	373	0,827	15,1%
Ukrajna/Kárpátalja	2,43	376	0,756	15,2%
Összesen	2,40	2474	0,790	100,0%

Az ideális gyermekszám minden vizsgált országban meghaladja a 2,1-es átlagot, legnagyobb mértékben Erdélyben, legkevésbé Felvidéken. A határon túl élők a magyarországiakhoz hason-

lóan gyermekbarátok, hiszen az ideális gyermekszámot két gyermeknél többnek gondolják egy családban, átlagosan 2,4.

Gyermekvállalási korban lévő magyarok (KINCS)

A 2019 áprilisában országos reprezentatív minta alapján megkérdezett 18-45 éves, gyermekes és gyermektelen, férfi és női népesség, azaz a gyermekvállalási korban lévő magyarok négyötöde úgy nyilatkozott, hogy legalább két gyermeket szeretne élete során.

A kutatás során a válaszadók arról is nyilatkoztak, hogy szerintük mennyi az ideális gyermekszám Magyarországon, ők maguk hány gyermeket terveznek életük során és a következő öt évben szeretnének-e gyermeket.

	Ideális gyermekszám	Tervezett gyermekszám	5 éven belül gyermeket tervezők aránya (%)
18-45 éves magyarok	2,6	2,3	54
Gyermektelenek	2,6	2	70
Gyermekek	2,7	2,6	47

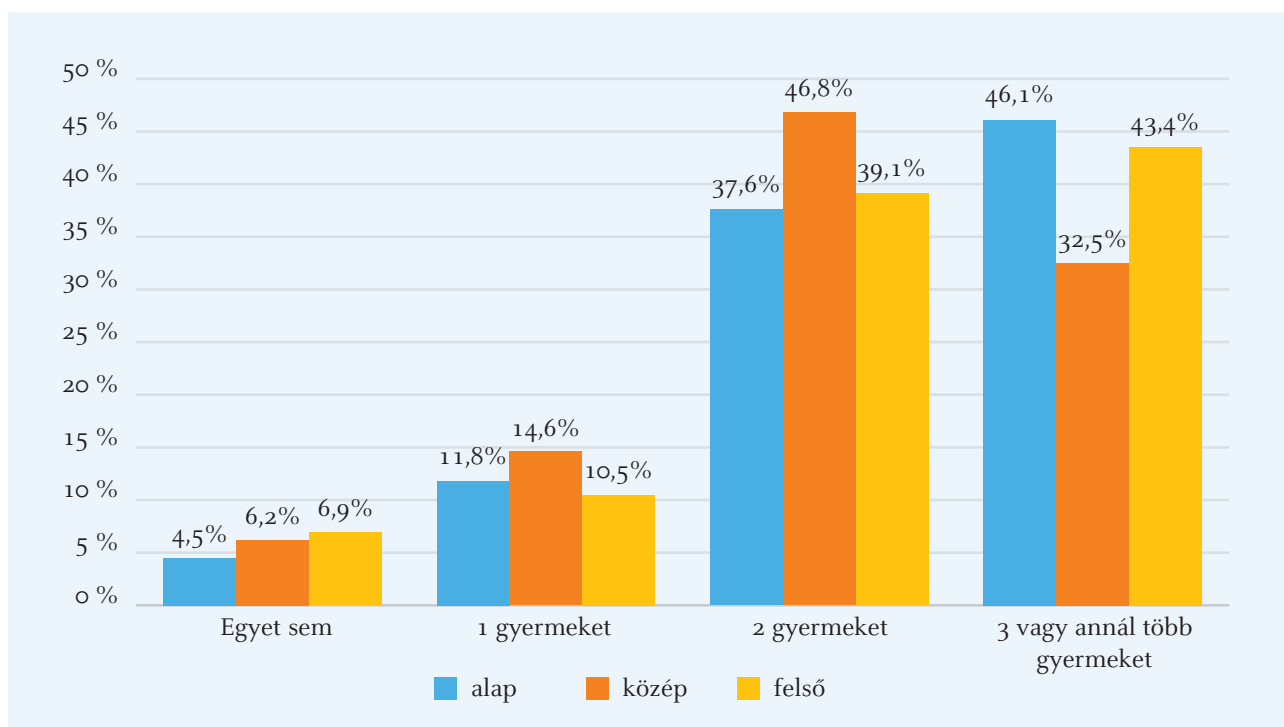
Az ideálisnak tartott gyermekszám minden válaszadónál magasabb, mint amennyit életük során ténylegesen terveznek, bár minden esetben a reprodukcióhoz szükséges kettő feletti értékekről beszélhetünk.

Figyelemreméltó, hogy 2019-ben a gyermekvállalási korban lévő magyarok több, mint fele szeretne öt éven belül gyermeket, a gyermektelenek több, mint kétharmada szeretne családot alapí-

tani és a már gyermekek közel fele is gondolkozik újabb kistestvér érkezésében.

A férfiak közt magasabb azok aránya, akik kettő (43,2%), illetve három vagy több (43,2%) gyermeket szeretnének, mint a nőknél (a válaszadó nők 40%-a szeretne két gyermeket, 37%-a pedig három vagy annál több gyermeket). 4,9%-kal többen vannak azok a nők, mint férfiak, akik csak egy gyermeket szeretnének.

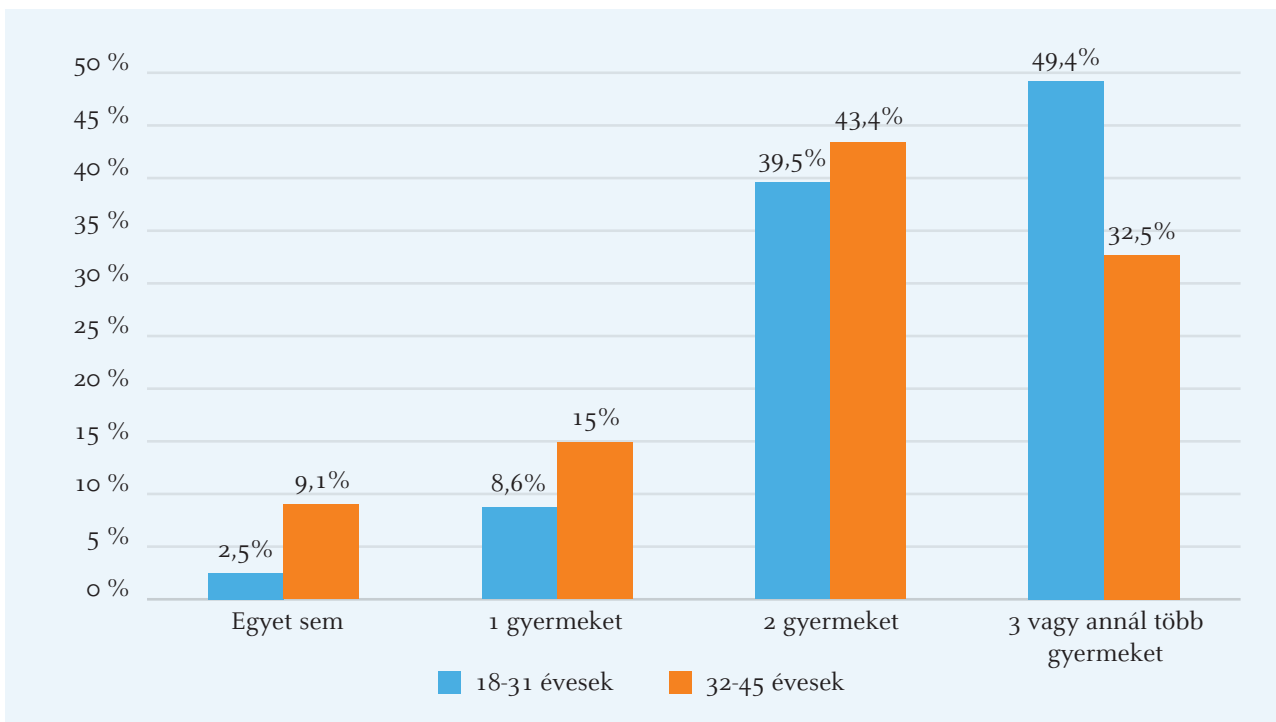
Tervezett gyermekek száma iskolai végzettség szerint (2019)

Három, vagy annál több gyermeket legfőképp az alacsony végzettséggel rendelkezők szeretnének (46,1%-uk), valamint a felsőfokú végzettségűek (43,4%), a középfokú végzettségűek pedig

leginkább két gyermeket szeretnének életük során (46,8%). Azok között, akik egyáltalán nem szeretnének gyermeket, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak a legtöbb (6,9%).

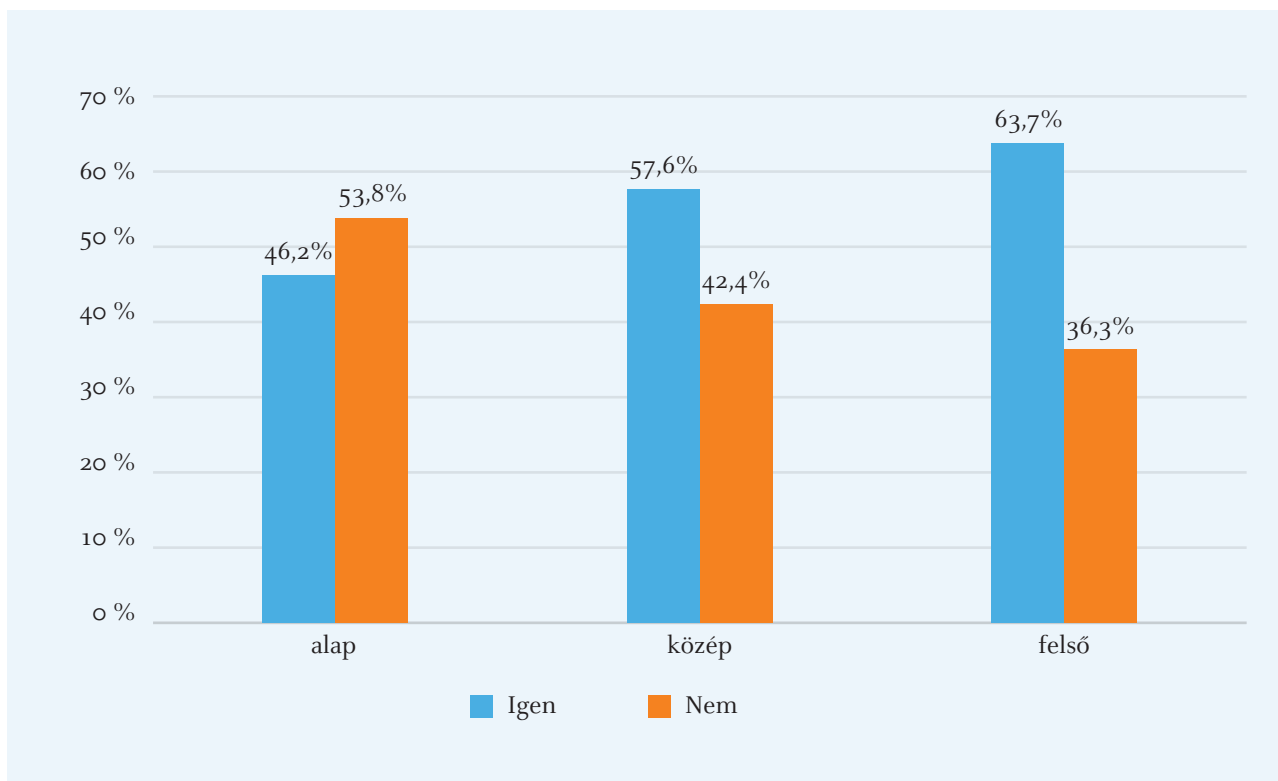
Tervezett gyermekek száma korcsoportok szerint (2019)

Korcsoport szerint a 18-31 évesek fele szeretne élete során három vagy annál több gyermeket, míg a 32-45 évesek esetében 32,5% gondol-

kodik nagycsaládban. Közülük a legtöbben két gyermeket szeretnének (43,4%).

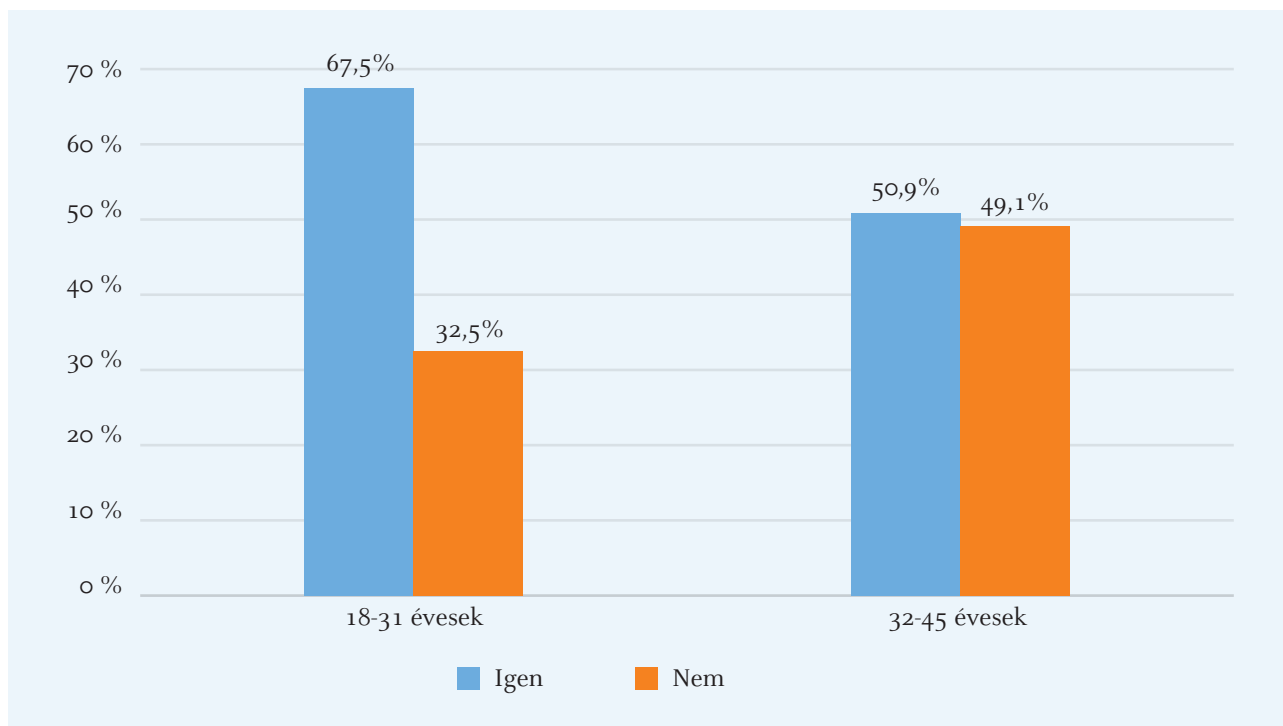
A következő öt évben gyermeket tervezők aránya, iskolai végzettség szerint (2019)

Az összes megkérdezett 54%-a tervez gyermeket a következő öt évben, közülük a középfokú végzettséggel rendelkezők 57,6%-a mondta, hogy tervezi azt, hogy az elkövetkezendő öt év-

ben gyermeke szülessen, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében ez az arány még magasabb: 63,7%. Az alacsony végzettségűek több mint fele (53,8%) nem tervez gyermekvállalást.

A következő öt évben gyermeket tervezők aránya korcsoportos bontásban (2019)

A 18-31 éves korosztály 67,5%-a tervez gyermeket az elkövetkezendő öt évben, míg a 32-45 évesek körében ez az arány 50,9%.

Összefoglalás

A közelmúltban lezajlott kutatásokról megállapítható, hogy sok nyugat-európai országgal ellentétben Magyarországon nem nőtt a tudatos gyermektelenség. A gyermekvállalási tervek szintjén nincs jelentős visszaesés, hiszen a fiatalok továbbra is kettő körül tervezik a gyermekeik számát (1,72 - 2,34). Az ideálisnak tartott gyermekszám pedig ennél is magasabb, azaz a magyarok továbbra is gyermekpártiak.

A teljes termékenységi arányszám mértékében azonban ez még nem tükröződik vissza, annak ellenére, hogy 2010 óta 20%-os volt a növekedés (1,25-ről 1,49-re), ami az egyik legnagyobb mértékű emelkedés volt Európában ebben az időszakban.

Az ezer 15-49 éves nőre jutó gyermekszülések tekintetében is javulás látható, hiszen míg 2010-

ben ezer szülőképes korú nőre 37,9 gyermek születése jutott, addig 2017-ben már 40,6.

A születések számának stagnálása a gyermekvállalási kedv emelkedése ellenére azzal magyarázható, hogy a szülőképes női korosztály folyamatosan szűkül, 2010-hez képest 124 ezer fővel csökkent a 15-49 éves korosztályba tartozó nők létszáma.

A tervek és a tényleges gyermekszámok közötti különbség okai között több tényező is megfigyelhető, a stabil párkapcsolat hiánya vagy elégtelensége, akár az életkori sajátosságok ugyanúgy lehetnek okok, mint az anyagi feltételek elégtelensége. Emiatt, amikor a gyermekvállalás előtt álló akadályok lebontásáról beszélünk, akkor az anyagi juttatásokon kívül érdemes ezen tényezőket is figyelembe venni.